

Verslag Reveilweken

Christenzionisten en verzoening

Afscheid directeur NEM

na 15 jaar trouwe dienst

Afscheid directeur NEM na 15 jaar trouwe dienst

Na 15 jaar trouwe dienst nam Gijs Lammerts van Bueren afscheid als directeur van de NEM. Dat willen we niet onopgemerkt voorbij laten gaan! Op onze website en in NEM Nieuws blikken we terug op het officiële afscheid dat op 7 september plaatsvond. Voor dit nummer sprak Elia Zweverink met zowel Gijs Lammerts van Bueren als Kees Jan Rodenburg, die het stokje van hem heeft overgenomen.

Hoewel beide mannen elkaar persoonlijk nog niet heel goed kennen, hebben zij wel indruk op elkaar gemaakt. Volgens Kees Jan heeft de NEM met Gijs een heel betrokken directeur verloren, die zich met hart en ziel heeft ingezet.

‘Een persoon die middenin het NEM-werk staat en precies weet wat er binnen de organisatie gebeurt. Bovendien iemand met een uitgebreid netwerk.’ Volgens Gijs beschikt ook Kees Jan over een uitgebreid netwerk, dat hij heeft opgebouwd in de jaren dat hij met zijn gezin in Israël woonde. ‘Kees Jan heeft een natuurlijke manier van leidinggeven, dat is mooi om te zien. Ook maakt hij op een natuurlijke manier contact met mensen, bijvoorbeeld met de jeugd. Het zal voor hem nog wel zoeken zijn naar de invulling van het NEM-werk in Nederland. Het veldwerk is voor hem bekend, maar het werk van de NEM in Nederland niet zozeer.’

Als Gijs terugblijkt op de afgelopen vijftien jaar, is er binnen de NEM wel het een en ander veranderd. ‘Maar,’ zegt Gijs, ‘de grootste verandering is dat er steeds weer andere mensen bij het werk betrokken zijn. Het zijn bij de NEM veelal deze mensen die de kleur op het veld bepalen. In de jaren dat Gijs als directeur heeft gediend, is er een verjonging opgetreden op het veld en op het kantoor in Nederland werken nu allemaal andere mensen dan bij zijn aantreden.’

Het Reveilwerk heeft onder leiding van Gijs een grote ontwikkeling doorgemaakt. Toen hij begon, werden er standaard twee Reveil-

weken gehouden. Een grote week op het toenmalige conferentiecentrum De Bron en een kleinere week in Helvoirt. 'Al snel ben ik de kleine Reveilweek op ons eigen terrein gaan organiseren en heb ik het aantal weken uitgebreid van twee naar drie.'

De belangrijkste verandering was het BaanBrekersproject. 'Met de toenmalige veldleiding, Dick en Jennie Jaspers Focks, hebben we het BaanBrekersproject opgezet. Hierdoor bieden we de mogelijkheid om naast lange termijn uitzending, mensen voor een korte periode uit te zenden. Hierdoor zijn we aantrekkelijker geworden voor jongeren.'

Kees Jan is niet van plan om het roer radicaal om te gooien bij de NEM. 'Ik zal eerst de tijd nemen om bekend te raken met de mensen en met de organisatie. Ik heb de NEM in Israël leren kennen en moet dus vooral bekend raken met de NEM in Nederland. Ik stel me voor om het eerste jaar tijd te nemen om te verkennen en contacten te leggen. Daarna zal ik beziën welke accenten ik wil aanbrenge. In verband met de toegelaten visumproblematiek wil ik erover nadenken hoe we in het Midden-Oosten aanwezig kunnen zijn op een manier die bij ons past en die ook als waardevol wordt ervaren door de landen waarin we aanwezig zijn.'

Daarnaast wil Kees Jan zich buigen over de vraag hoe de NEM de interactie tussen Nederland en het Midden-Oosten kan versterken. 'We horen van alles over het Midden-Oosten en staan snel met

een mening klaar, zonder dat we goed weten wat daar gebeurt. Er vinden ook dingen plaats op het gebied van verzoening die inspirerend voor ons zijn. Die verhalen wil ik overbrengen naar de mensen hier in Nederland.'

Als Gijs terugdenkt aan de hoogte- en dieptepunten, is hij vooral dankbaar dat er in al die jaren geen NEM'ers zijn omgekomen door oorlog of geweld. 'We werken in een gebied waar oorlog en geweld geregeld voorkomen. Het is niet vanzelfsprekend dat we daar altijd ongeschonden uitkomen. Ik ben dankbaar dat God tot op heden een ieder van ons daarvoor heeft bewaard. Tegelijkertijd zijn dat ook mijn moeilijkste punten geweest in de afgelopen jaren. 's Nachts bleef de telefoon aan, omdat het weer ergens spannend was; overwegen of het wel veilig was; overleggen met buitenlandse zaken, de ambassade en de veldleiding. Op die spannende momenten voel je wel de verantwoording over de uitgezonden werkers.'

Andere hoogtepunten waren de veldwerkersconferenties die door Gijs zijn ingevoerd. 'Als de vertegenwoordigers van de landen die we dienen samenkwamen, gaf dat soms best de nodige spanning. Omdat ze het volk dat ze dienen zo liefhebben, gaan ze zichzelf daar vaak mee identificeren. Het was elke keer weer een hoogtepunt als de werkers elkaar vonden in de verzoening door Jezus en we dan samen het avondmaal konden vieren.'

■ NAAR HET MIDDEN-OOSTEN

BaanBrekers special!

Wil jij er een tijdje tussenuit? Dienen onder Joden en Arabieren? Meer leren over het land en de cultuur van de Bijbel? Ga dan mee met de BaanBrekersgroep in januari!

Na een verblijf van twee weken in Egypte reis je naar Jeruzalem, waar je drie maanden met een groep van maximaal acht personen zult optrekken. Vijf dagen per week doe je praktisch werk als vrijwilliger. Het werk varieert van helpen in een gaarkeuken, opknappen van huizen in een achterstandswijk, tot helpen in de zorg voor gehandicapten. Eén dag per week is er een leuke excursie met (Bijbel)studie, bijvoorbeeld een trip door de woestijn. Wie durft te dienen en een flexibele instelling heeft, is van harte welkom!

De voorbereidingsdag is op 26 november op ons NEM-centrum. Kijk op onze site www.nemnieuws.nl voor meer informatie.

Het BaanBrekers Project: de kans om God, zijn plannen, zijn volk en jezelf beter te leren kennen!

Inhoud van dit nummer

Christenzionisten en verzoening	4	Een inclusieve vorm van christenzionisme	10
Studie: Hoe bestaat het	7	NEM-achterban aan het woord	11
Verslag Reveilweken 2011	8	Serie Ontknoping – De mislukte vredesonderhandeling van Camp David	12
Wat NEM'ers beleven in het Midden-Oosten	9		

Column: Christel uit Israël	14
Vragenrubriek: met wortel en tak	14
Agenda	15
Steun de NEM, Colofon	15
Kinderpagina	16

Christenzionisten en verzoening

Christenen kiezen voor Israël

Support voor Israël is op verschillende theologische ideeën gebaseerd. De twee belangrijkste zijn het verbond met Abraham en zijn nageslacht, en de eschatologie.

De puriteinen in de zeventiende eeuw herontdekten het verbond. Ze geloofden dat Gods verbond met Israël eeuwig was en ze verwierpen dus de vervangingsleer ('de kerk is in de plaats gekomen van Israël'). Het verbond met Abraham sloeg volgens hen niet alleen op het volk, maar ook op het

land. Ze geloofden dat Palestina het land van de Joden was en dat God hen terug zou leiden.

De eschatologie begon in de negentiende eeuw een belangrijke rol te spelen. Dat was de tijd waarin de dispensatietheologie, ook wel bedelingenleer genoemd, opgang deed. Deze theologie stelt dat de geschiedenis is verdeeld in tijdperken die zullen culmineren in de eindtijd, de terugkomst van Jezus en het duizendjarig rijk. In de eindtijd zullen Joden terugkeren naar het heilige land. De naties zouden redenen zoeken om

naar Jeruzalem op te trekken en in het Dal van Armageddon zou een laatste, beslissende slag plaatsvinden.

Mensen die kritiek hebben op het christenzionisme zeggen vaak dat pro-Israël-christenen slechts door allerlei eindtijdtheorieën worden voortgedreven. De reden is waarschijnlijk omdat eindtijdboeken van schrijvers als Tim LaHaye, Jerry Jenkins en Hal Lindsey, waarin Israël een

Dal van Armageddon, gezien vanaf Megiddo.

prominente rol speelt, grote aftrek hebben gevonden. De werkelijkheid is echter genuanceerder.

In het christenzionisme speelt de verbondstheologie namelijk een veel belangrijker rol dan allerlei ideeën over de eindtijd. Wie met medewerkers van grote, in Israël gevestigde christenzionistische organisaties praat, komt er snel achter dat hun steun voor Israël is gebaseerd op de aan Abraham gegeven belofte. Een belofte die nooit werd ingetrokken en die in heel de Bijbel een rode draad is. De verbondstheologie biedt een veel stabielere basis voor de steun aan Israël dan allerlei theorieën over de eindtijd.

Maar ook de aanhangers van de verbondstheologie dienen zich in hun denken verder te ontwikkelen. Christenzionistische organisaties in Israël beperken zich tot het bouwen van bruggen tussen Joden en christenen. Ze stellen dat het niet hun roeping is te werken aan verzoening of vrede tussen Jood en Arabier. Ze zeggen ook dat Arabieren wel degelijk dezelfde sociale hulp ontvangen die de hele bevolking krijgt. Ze hebben zich tot nu toe echter onvoldoende bezonnen over de vraag hoe Joden en Arabieren in vrede kunnen samenleven en wat de plaats is van de Arabieren in het land Israël en daar omheen. Een dialoog tussen leiders van christenzionistische organisaties en Palestijnse christenen heeft tot nu toe niet plaatsgevonden. Helemaal, want die zou lijnrecht tegenover elkaar staande groepen mogelijk dichterbij elkaar kunnen brengen. Ook zou zo'n gesprek voor christenzionisten mogelijkheden kunnen openen om bij te dragen aan het stichten van vrede en verzoening.

Bouwen aan vrede tussen joden en christenen

Een van de christenzionistische organisaties die is gevestigd in Jeruzalem, is Bridges for Peace (BFP). Het doel van deze organisatie is de relatie tussen joden en christenen te verbeteren door gebed en hulp.

‘Bijna 2000 jaar lang hebben christenen door antisemitisme en vervangingstheologie de plaats van het Joodse volk in Gods eeuwig verbond ontkend’, zegt Rev. Cheryl Hauer, directeur internationale ontwikkeling in het kantoor van BFP in de buurt van de Jeruzalemse Profetenstraat. ‘De visie van onze organisatie is vrede te creëren tussen joden en christenen. Het gedrag van christenen jegens het Joodse volk is in het verleden afgrijselijk geweest. We kunnen het verleden niet veranderen. Het is de last die we meedragen. Maar we kunnen de historie wel erkennen en nu een handreiking doen door het Joodse volk vriendschap en onvoorwaardelijke liefde aan te bieden.’

BFP werkt samen met organisaties, sociale diensten en stedelijke gemeenten in heel Israël. De organisatie distribueert maandelijks meer dan 70 ton voedsel. Immigranten uit de vroegere Sovjet-Unie worden verwelkomd met keukengerei en beddengoed. Kinderen van gezinnen die onder de armoedegrens leven, krijgen een

warmer lunch en andere hulp om op dezelfde wijze te kunnen functioneren als andere kinderen. Verder is er een project om huizen op te knappen.

BFP wil wel dat de mensen die hulp ontvangen weten dat deze door christenen wordt gegeven. De organisaties waarmee BFP samenwerkt, moeten bereid zijn dat de mensen te laten weten. ‘Als we dat niet doen, schieten we aan ons doel voorbij. We zijn immers bezig met de herbouw van een verwoeste relatie tussen twee gemeenschappen. We zijn een dienst van verzoening.’

De donors kunnen aangeven welk project ze willen steunen. Een van de mogelijkheden is ‘hulp aan Arabische christenen’. Elke maand gaat er een bepaald bedrag naar de Arabisch-christelijke gemeenschap in Bethlehem en elders. De hoogte daarvan varieert van maand tot maand, afhankelijk van wat er voor dat doel binnenkomt.

‘We hechten ook veel waarde aan de kracht van het gebed. We zijn een biddende organisatie, met honderden gebedsgroepen over de hele wereld die voor de vrede van Israël bidden. Ze bidden ook voor BFP, andere organisaties, de Arabische christelijke gemeenschap en de vervolging die zij nu ondervinden.’

Rabbi Eckstein: 'Christenzionisten moeten hun blik verbreden'

Rabbi Yehiel Eckstein werd 35 jaar geleden actief in de Joods-evangelische dialoog. Volgens hem heeft er sindsdien 'een belangrijke verandering' plaatsgevonden in de houding van Joden tegenover christenzionisten. Maar steun aan Israël onder christenzionisten hoeft volgens hem niet ten koste te gaan van liefde voor Arabieren.

Eckstein richtte in 1983 de International Fellowship of Christians and Jews op met als doel het begrip tussen Joden en christenen te verbeteren en een brede basis te creëren voor support aan Israël.

Toen Eckstein 30 jaar geleden de televisieprediker Jerry Falwell naar zijn synagoge in Chicago haalde om te spreken, was de joodse gemeenschap heel boos en zeer wantrouwig. 'Het gevoel was dat christenzionisten allemaal zendingen waren. Joden dachten dat christenen pro-Israël waren om de komst van de Messias dichtbij te brengen en hun ideeën over de eindtijd te bevorderen. Ook bestond er angst dat christenen van de VS een christelijke natie wilden maken.'

In de afgelopen 30 jaar is de achterdocht vrijwel verdwenen. Toen Jerry Falwell in 2007 overleed, vroeg de premier of Eckstein de

staat Israël als ambassadeur bij de evangelische gemeenschap wilde vertegenwoordigen tijdens de begrafenis.

Eckstein gelooft dat het wantrouwen in de Amerikaanse liberaal-joodse kringen nu ook beperkt is en dat men daar de toenadering tussen joden en christenen steunt. Wantrouwen blijft echter wel bestaan in politiek linkse kringen en onder de rechtse ultraorthodoxen in Israël. Sommige orthodoxen gaan zelfs zo ver dat ze geen geld voor humanitaire hulp willen aannemen. Toch gelooft hij dat de meerderheid van de ultraorthodoxen geen moeite meer heeft met christenzionisten.

'De slag is gewonnen. Christenen hebben laten zien dat ze erg ver gaan om naast Israël te staan. Joden zaten met een verleden van 2000 jaar wantrouwen. Ze wilden actie zien en geen mooie woorden of de leus 'we zullen voor je bidden' horen. Wij werven elk jaar honderd miljoen dollar voor mensen in Israël die hulp nodig hebben. Ze hebben hun support ook getoond in de politiek en door hier te komen als toeristen. Joden ontmoeten hen halverwege en schudden hun de hand.'

De rabbijn verwacht dat christenen en joden in de toekomst dichterbij elkaar toe zullen groeien door de dreiging van de militante islam. In Europa ziet hij onder christenen een tweedeling ontstaan: één groep verbindt zich meer met Palestijnen, de andere, de 'in de Bijbel gelovende christenen' met de Joden.

Christenzionisten kunnen volgens hem geen rol spelen in het bouwen van bruggen tussen Joden en Arabieren. Arabieren hebben namelijk een hekel aan hen. 'Ik geloof dat het belangrijk is dat christenzionisten hun blik verbreden. Steun aan Israël hoeft niet te betekenen dat ze tegen het Palestijnse volk zijn. Ze kunnen zeggen dat hun Bijbel de opdracht geeft van Joden én Palestijnen te houden. Politiek blijven ze naast Israël en het Joodse volk staan. Maar dat hoeft niet ten koste te gaan van hun liefde voor de Arabische wereld.'

Hoe bestaat het

‘Zo begon de HEER te spreken tegen Hosea. De HEER zei tegen hem: “Trouw een overspelige vrouw en verwek kinderen bij haar, want het land maakt zich schuldig aan overspel door zich van de HEER af te keren.”’ Hosea 1:2

Het is een symbolisch sterke geschiedenis. Hosea die de opdracht krijgt om te trouwen met een overspelige vrouw en zijn kinderen onbarmhartige namen te geven, zoals ‘niet ontferming’ (vers 6) en ‘niet mijn volk’ (9). De boodschap is duidelijk: Israël heeft in allerlei opzichten gefaald en is hopeloos verloren.

‘Schepper van de hemel, de hele wereld is van U. Waarom vervangt U Israël niet door een ander volk?’ Het is een herkenbare gedachte. Als iemand steeds weer niet-thuis geeft, niet doet wat hij zegt, onberekenbaar en ongrijpbaar is, dan loopt de relatie vast. Het moment om elkaar los te laten komt dichterbij. Om de frustratie van teleurstelling en onbegrip te vermijden is het misschien beter uiteen te gaan en nieuwe relaties aan te gaan met anderen.

De gedachte dat de bijzondere relatie tussen God en Israël is opgehouden te bestaan en dat God is verdergegaan met een ander volk - de Nieuwtestamentische gemeente - kennen we. In onze tijd wint die gedachte weer terrein. Vaak spelen de verwikkelingen in en rond de staat Israël daarbij een grote rol. En laten we wel wezen, als we horen en zien hoe dit land en volk verward zijn geraakt in een eindeloos en gewelddadig conflict, is het toch onbegrijpelijk dat juist dit Israël door God uitgekozen zou zijn als een licht voor de wereld. Hoe bestaat het.

Het citaat van hierboven, ‘waarom vervangt U Israël niet door een ander volk?’, komt niet uit een of ander

hedendaags gebed, zoals je zou verwachten. Het is een zin uit een oud Joods commentaar op Hosea (bPesachim 87). In zijn gesprek met de Eeuwige geeft de profeet aan dat hij er alle begrip voor heeft als God het niet meer ziet zitten met Israël. Daarom komt hij met zijn suggestie: ga toch verder met een ander volk.

Dat is precies wat vroege christelijke commentaren beweerden. De beloften voor Israël zijn overgegaan op een ander volk, het geestelijk Israël, de kerk. Dat geldt ook voor de woorden dat de Israëlieten talrijk zullen zijn als de zandkorrels van de zee en zij ‘kinderen van de levende God’ zullen worden genoemd (2:1).

Ons Joodse commentaar lijkt daarin mee te gaan, maar geeft vervolgens een verrassende wending aan de gebeurtenissen. Na het huwelijk gebiedt God Hosea namelijk - volgens dit vrije commentaar - om vrouw en kinderen in de steek te laten. En dan komt het, Hosea begint te protesteren: Hoe zou ik kunnen scheiden van de moeder van mijn kinderen. Dat kunt U niet menen! Waarop God zegt dat Hosea dan ook wel moet begrijpen dat het Hem onmogelijk is te scheiden van zijn volk Israël.

De Joodse stem spreekt klare taal: de band tussen God en Israël is onverbreekbaar. Naast het oordeel over Israëls zonden staan de beloften voor dit volk vast overeind. Hoe is het mogelijk! Niet alleen wij christenen kunnen ons daarover verbazen, dat doet Israël zelf ook. Uiteindelijk is dat verwondering over Gods aard. De overmacht van zijn liefde.

■ HUGO BONDS

Geestelijke achtbaan

De reveilweek 2011 is weer afgelopen. Na een nachtje goed bijslapen en een dagje totale zondagsrust ben ik weer in staat om mijn geest scherp te houden en mijn ogen open. Want dat een weekje reveil intensief is, zal niemand ontkennen.

Mijn naam is Hugo, 24 jaar, student. Ik ben een trouwe reveilweekganger en heb de week ook in mijn kinder- en tienerjaren mogen beleven. Het ontmoeten van medechristenen is elk jaar weer iets geweest om naar uit te kijken. Je beleeft de reveilweek samen met een groep leeftijdsgenoten, met wie je elke dag samenkomt en de diensten of persoonlijke belevenissen bespreekt. Een ex-student gaf aan dat hij voor het eerst op de reveilweek was en ervan had genoten. Toch vond hij

wel dat het een redelijk dichtgetikte boel was. 'Je kunt er als buitenstaander lastig tussenkomen, het lijkt alsof mensen alleen omgaan met de mensen die ze al goed kennen.' En eigenlijk moest ik hem gelijk geven.

Persoonlijk kende ik dit jaar de meeste groepsgenoten aan het begin van de week nog niet, maar aan het einde kon ik ze wel opvreten. Juist doordat je elkaar nog niet (zo goed) kent, je allemaal christen bent en elkaar na die week op zijn minst een jaar niet meer ziet, biedt het zo'n veilige omgeving dat er gelegenheid is om met elkaar de diepte in te gaan. Zo ontdek je dingen over jezelf die je in het dagelijks leven

niet zo snel zou ontdekken. Je hoort verhalen die mensen normaalgesproken zelfs aan goede vrienden niet kwijt durven.

De reveilweek is voor mij een geestelijke achtbaan. Waarom? Wellicht is het de enige week dat ik écht nadenk over mijn geestelijke gezondheid. En dan niet alleen op religieus gebied. Ik denk ook na over vragen als: Wie ben ik en wat wil ik doen met mijn leven? Hoe ga ik om met het verwerken van verlies of pijn? Misschien ben ik de enige, maar ik heb het idee dat er meer reveilweekbezoekers zijn die het hele jaar doordraven zonder stil te staan bij hun geestelijke gezondheid. Eén week is dan eigenlijk veel te weinig om een jaar van geestelijke repressie te genezen. Vandaar de geestelijke achtbaan. Ik kan er wel van genieten.

Getuigen blijven

Rami en Mary zijn Palestijnse evangelische christenen die in een dorpje vlakbij Bethlehem wonen, op de Westbank. Het leven van de christenen in Bethlehem is niet altijd makkelijk, zo hebben zij persoonlijk ondervonden.

Rami is van Grieks-orthodoxe afkomst. Zijn vrouw Mary is van huis uit katholiek. Haar vader woonde in Jaffa en in 1948 verliet hij vrijwillig zijn ouderlijk huis. In Bethlehem trouwde hij en bouwde een nieuw leven op.

Rami en zijn vrouw zijn een prototype van Arabische gastvrijheid. Als ik met hen praat over hun belevenissen van de afgelopen jaren, word ik verwend met fruit, nootjes en Arabische koffie. Ik voel me meteen thuis bij hen.

Rami en Mary hebben elkaar leren kennen in een kliniek op de weg tussen Bethlehem en Hebron. In de jaren tachtig van de vorige eeuw is de kliniek gesloten.

Ze werkten er beiden als verpleegkundigen. Rami heeft ook een opleiding tot radiodiagnostisch laborant gevolgd. Dit werk doet hij nog steeds.

Nadat zij in de kliniek tot levend geloof kwamen, hebben ze zich bij een evangelische gemeente aangesloten. Hun katholieke en orthodoxe burens nemen hen dat niet in dank af. Ze zien hen als afvalligen en negeren hen.

Waar ze het ook moeilijk mee hebben, is dat hun vier kinderen allemaal naar het buitenland zijn gegaan. Drie zijn vertrokken om economische redenen. De vierde vluchtte naar Europa, nadat hij in de eerste intifada, aan het einde van de jaren tachtig, problemen kreeg met een moslimfamilie. In Europa probeert hij een nieuw bestaan op te bouwen, maar hij vindt dat niet eenvoudig.

De ouders blijven alleen achter. En ze blijven getuigen in het dorpje waar de herders de blijde boodschap verkondigden over hun Heiland en Redder.

Bethlehem

Wat de revealweek zo speciaal maakt is dat er heel veel leuke en interessante dingen georganiseerd worden, zoals theater, diensten, sport en spel, praise bij de tieners, gala bij de jovo's, revealjournaals, stille tijd, kinderwerk, gebedswacht, opbouw & afbouw van het terrein, de zegeningen op vrijdag, etc. Het lijkt niet uit te maken waar je je voor inzet, God zegent het. Als je dat nog niet van de gezichten van de bezoekers had afgelezen, dan hoor je het wel in de kleine groepen, aan tafel tijdens het middagen, of bij de getuigenissen in de grote zaal. Wellicht is dat de reden dat ik halverwege de week spijt had dat ik niet wat studenten van mijn vereniging had meegenomen. Want op de revealweek word je even uit de sleur getrokken van christen zijn in een niet-christelijke studentenwereld. Juist omdat je in een groep komt met

mensen van verschillende achtergronden en opleidingsniveaus, helpen de gesprekken met hen om alles weer in een heilig perspectief te plaatsen. En wie kan dat niet gebruiken?

Een inclusieve vorm van christen-zionisme

Nigeriaanse christenen op het Loofhuttenfeest in Jeruzalem

De houding die christenzionisten aannemen kan invloed hebben op de manier waarop anderen tegen het christenzionisme en Israël aankijken. In tijden dat het bestaansrecht van Israël onder druk staat en het land steeds verder geïsoleerd raakt, neemt het gevaar van polarisatie tussen christenen helaas toe.

Mijns inziens is iedere christen die de Joden ziet als Gods volk, die vasthoudt aan de landsbelofte en die in de terugkeer in 1948 van het volk Israël naar het land de vervulling van die belofte ziet, in wezen zionistisch. In elk geval passief-zionistisch. Persoonlijk denk ik dat iedere christen daarom ook zionistisch zou moeten zijn. De praktijk is helaas anders.

Ik kreeg het besef dat christenen soms het zicht op Israël vertroebelen, toen ik met mijn gezin was uitgezonden naar een Arabisch land.

Na twee maanden brak de tweede intifada uit. Natuurlijk was dat het gesprek van de dag onder zowel de Arabische bevolking als de buitenlanders. Ik schrok er toen van dat christenen die ik erg waardeerde, zoals een Nederlands echtpaar, Israël zwart maakten. In gesprekken met dit echtpaar bleek echter dat dit een reactie was op hoe andere christenen zich tegen hen hadden opgesteld. Toen zij werden uitgezonden naar een Arabisch land, kregen zij negatieve reacties te verwerken van

de pro-Israël gemeente waar zij lid van waren. Uiteindelijk gaven zij toe dat dit de eigenlijke reden was. Hun reactie op Israël was niet geworteld in een theologische overtuiging.

Zelf woonden we tijdens de tweede intifada in Ramallah. Op een nacht vond er een vreselijke bomaanslag plaats in Tel Aviv. Tientallen tieners kwamen om. De oproep van bepaalde christenen om te bidden dat er geen onschuldige slachtoffers zouden vallen, werd erg moeizaam ontvangen. Een van de reacties was: 'Ze hebben het aan zichzelf te danken.' Daar sta je dan. De avond daarvoor hadden we net met Arabische tieners een Bijbelstudie gehouden met als thema: heb je vijanden lief. Deze reactie van hun medechristen hebben we maar

Menno en Marianne Bons over hun betrokkenheid bij de NEM

'Toen wij in 1980 trouwden waren wij wel christen, maar we hadden niets met Israël. In 1983 nodigden Menno's ouders ons uit voor een reis naar het Heilige Land. De eerste indruk was één van thuiskomen. Hoe kon zo'n vreemd land toch zo vertrouwd aanvoelen? Maar verder dan het avontuur gingen onze gedachten tijdens die reis niet.'

In 1984 volgde onze eerste Reveilweek. De Reveilweken zijn voor ons echte groeiveken, zowel wat geloof als kennis betreft. Na die eerste volgden er nog vele en nog steeds is onze betrokkenheid groot: de jongvolwassenengroepen en de theaterdenktank zijn inmiddels vaste prik.

Op de Reveilweek hoorden we waar de NEM voor staat: verzoening tussen Jood en Arabier. We abonneerden ons op de nieuws- en gebedsbrief en werden donateur. Allemaal kleine stapjes op weg naar de ontdekking van de joodse wortels van het christelijk geloof en van onze roeping als christenen ten opzichte van onze oudste broer Israël.

We hebben grote bewondering voor de werkers in het Midden-Oosten, die zichzelf als levend teken inzetten, om door hun houding te laten zien dat verzoening mogelijk is in Jezus Christus. Juist omdat het gaat om verzoening tussen Jood en Arabier, met respect voor allebei, en niet om een eenzijdige overheersing van het Joodse volk. Tegelijkertijd beseffen we dat God een bijzonder doel heeft met zijn volk Israël. Het gaat niet om een keuze voor de één en tegen de ander, het gaat om Gods plan met zijn volk, met zijn wereld.

Gaandeweg proberen we dat ook in onze eigen gemeente op de kaart te zetten. Want een organisatie als de NEM die hart heeft voor zowel Joden als Arabieren, met verzoening als roeping, verdient meer bekendheid en steun in christelijk Nederland!

niet verder verteld.

Ook in Nederland loop ik er geregeld tegenaan dat mensen een verkeerd beeld hebben van Israël. Zowel binnen als buiten de kerk. Dan is er wijsheid nodig om op de juiste manier te reageren. Zo was ik laatst in gesprek met een vrouw die niets zag in Israël. Dit kwam door de houding van andere christenen, niet om een theologische reden. Voorbeelden van deze houding zijn: bidden voor de verkiezing van één bepaalde leider in Israël in plaats van bidden voor de juiste man; bidden tegen het vredesproces; alles goed praten wat Israël doet.

Het mag duidelijk zijn dat het hier om excessen gaat, maar wel heel pijnlijke, die drempels opwerpen om Israël als Gods volk te kunnen zien. Ook maakt het de kloof dieper tussen Israël en omliggende volkeren en het trekt muren op tussen christenen.

Ik denk dat we als christenen moeten leren om genuanceerd te praten en denken over Israël. Israël is Gods volk, niet omdat het een supervolk is, maar omdat God zijn naam eraan verbonden heeft. Als er iets fout gaat, hoeven wij niet te proberen dat recht te praten. Wel is het belangrijk dat we oog houden voor het grote plaatje. Israël verdient onze steun, maar dat betekent niet dat anderen erbuiten vallen. Zo heb ik een Palestijnse kennis, een moslim. Hij weet dat ik Israël als Gods volk zie, maar dat hij er even goed mag zijn en dat ik begrip dat sommige dingen moeilijk voor hem zijn. Toen Israël Gaza binnenviel, heb ik hem gebeld om te vragen hoe het met zijn familie ging. Alleen door dat gebaar is er vriendschap ontstaan. Hij weet: naast Israël mag ook ik bestaan. Daarom voel ik me zo thuis bij de NEM. Een duidelijke visie op Israël. Niet exclusief de Arabieren, maar inclusief. Daarmee bewijzen we Israël een grote dienst. Want naast de excessen in het gedrag van sommige christenzionisten is er natuurlijk veel goeds te melden. Want op momenten dat Israël alleen staat, zijn het christenzionisten die een arm om het volk heen slaan.

De mislukte vredesonderhandeling van Camp David

In 1999 waren er verkiezingen in Israël. Netanjahoe, de zittende premier van de rechtse Likoeid, moest het opnemen tegen een nieuw politiek talent van links: Ehud Barak van de Arbeiderspartij. In 1999 was Barak door de Arbeiderspartij naar voren geschoven als lijsttrekker. Hij weet de verkiezingen te winnen. Barak wordt de nieuwe premier van Israël. Vanaf het begin zijn de verwachtingen hoog gespannen. Al tijdens de verkiezingscampagne had Barak aangegeven dat hij de man was die snel vrede zou gaan sluiten met de Palestijnen.

Camp David

Ehud Barak maakt deze belofte waar. Op zijn aandringen nodigt de Amerikaanse president Clinton de nieuwe Israëlische premier Barak en de Palestijnse leider Arafat uit op zijn buitenverblijf Camp David. Beide heren geven gehoor aan de uitnodiging. Clinton was bezig met zijn laatste jaar als president. Hij wilde heel graag nog een belangrijk politiek succes boeken. Het jaar daarvoor was hij bijna afgezet als president omdat hij gelogen zou hebben over een affaire met Monica Lewinsky. Tijdens het proces hierover moest Clinton door het stof. Om dit uit de geheugens te wissen, moest deze politieke top een daverend succes worden.

De locatie was bewust gekozen. Op hetzelfde buitenverblijf was immers, onder leiding van de toenmalige president Carter, in 1978 vrede gesloten tussen Israël en Egypte, twee voormalige aartsvijanden. Sinds 1993 werd er al meer of minder onderhandeld tussen de Palestijnse Autoriteit en de Israëlische regering. Er waren al verschillende tussenakkoorden gesloten. Nu was volgens Clinton het moment aangebroken dat er een definitief, allesomvattend vredesakkoord moest komen.

Na twee weken van harde onderhandelingen kwamen de Amerikanen met een verregaand voorstel. De belangrijkste punten uit dit voorstel waren:

- Er wordt een Palestijnse staat opgericht, waarvan Israël de grenzen erkent.
- Israël ontruimt 95 procent van de Westelijke Jordaanoever en de gehele Gazastrook.
- Op de 5 procent van de Westelijke Jordaanoever die niet ontruimd wordt, woont 80 procent van de Israëlische 'kolonisten'.

Voor deze 5 procent krijgen de Palestijnen compensatie in de vorm van land in Galilea.

- Een aantal Arabische wijken van Jeruzalem komt onder het bestuur van de Palestijnse Autoriteit. Op deze manier kan Jeruzalem de hoofdstad van de nieuwe Palestijnse staat worden. Daarnaast komt het Tempelplein, met de Rotskoepel en de al-Aksa Moskee, onder de hoede van de Palestijnen.
- Ten slotte moet Israël, in het kader van gezinshereniging, tienduizenden Palestijnse vluchtelingen opnemen. Daarnaast worden ongeveer een half miljoen Palestijnse vluchtelingen in de komende jaren door de nieuwe Palestijnse staat opgenomen. De andere circa twee miljoen Palestijnse vluchtelingen krijgen een financiële compensatie.

In Israël werd overwegend positief op het voorstel gereageerd. Barak zei: 'Het is tijd voor moeilijke beslissingen.' Toch was er ook veel kritiek. Bijvoorbeeld van de toenmalige burgemeester van Jeruzalem, Ehud Olmert. Die was er niet over te spreken dat Barak bereid was om delen van Jeruzalem af te staan aan de Palestijnen. Refererend aan het feit dat zowel de vroegere premier Rabin alsook de huidige premier Barak voormalige generaals waren, verklaarde hij voor de radio: 'Alle bejubelde generaals maken een knieval voor de standvastigheid van Jasser Arafat.' Barak had, aldus Olmert, nog tijdens de verkiezingen beloofd om nooit te tornen aan de ondeelbaarheid van Jeruzalem als hoofdstad van Israël, een belofte die met dit akkoord zou worden verbroken.

Door 'ja' te zeggen tegen dit voorstel ging Ehud Barak verder dan Israël ooit was gegaan in het tegemoet komen aan de eisen van de Palestijnen.

Alles leek in kannen en kruiken. Clinton kon zijn politieke succes verzilveren. De stoelen waren neergezet, papieren en pennen lagen al klaar om te tekenen. Op het allerlaatste moment ging Jasser Arafat toch niet met het voorstel akkoord. Ehud Barak en Bill Clinton waren ontzet. Ook in Europa werd met grote teleurstelling op de afwijzing van Arafat gereageerd.

Waarom ging Arafat niet akkoord?

Dit was de grote vraag in Israël. De algemene tendens in de Israëlische samenleving was: Barak is zo ver gegaan - misschien al wel te ver - en als de Palestijnen dan nog niet willen, dan is vrede dus onmogelijk. Arafat zelf gaf aan niet akkoord te zijn gegaan omdat hij wilde dat alle 3,5 miljoen Palestijnse vluchtelingen in Israël zouden immigreren. Dit is een voor Israël bij voorbaat onmogelijke eis. Want met de toestroom van

Ehud Barak

Kaart van Israël
en de bezette
gebieden

zo veel nieuwe 'Arabische Israëliërs' zou de staat Israël ophouden een Joodse meerderheid te hebben. Volgens velen was het bovenstaande dan ook niet de echte reden van Arafats weigering. Vooral in rechts Israëlische kringen beweerde men dat Arafat eigenlijk nog steeds de vernietiging van Israël wilde en daarom niet akkoord was gegaan met een feitelijke deling. Weer anderen beweerden dat Arafats keuze geïnspireerd werd door angst voor lijfsbehoud. Hij had zeker grond om bang te zijn. Hierbij kun je bijvoorbeeld denken aan de voormalige Egyptische president Sadat, die in 1979 een volledige vrede sloot met Israël. In 1981 werd hij door een lid van de moslimbroederschap vermoord. Volgens een opiniepeiling uit begin november 2000 van de Palestijnse Bir Zeit Universiteit in Ramallah, wilde bijvoorbeeld 74,3 procent van de Palestijnen niet alleen soevereiniteit over Oost-Jeruzalem, maar ook over West-Jeruzalem. Onder die 74 procent zat wellicht een potentiële moordenaar?

Verder weg dan ooit

Het vredesproces was niet slechts terug bij af. Het was verder weg dan ooit. In Israël leek alleen Ehud Barak zelf er nog in te geloven. Tot overmaat van ramp barstte er eind september een nieuwe golf van Palestijns geweld uit. Ondanks internationale pogingen hield het geweld maandenlang onverminderd aan. De aanslagen volgden elkaar in een hoog tempo op. Het geweld werd al snel bestempeld als het uitbreken van

een 'tweede intifada'.

Begin januari 2001 was de situatie grimmig. Op 1 januari gaf Ehud Barak - na weer een serie bloedige Palestijnse aanslagen - het opperbevel de opdracht zich voor te bereiden op een nieuwe oorlog in het Midden-Oosten. In Israël was de politieke steun voor de regering van Ehud Barak snel afgebrokkeld. Onder invloed van Palestijns geweld en afbrokkelend vertrouwen zag Barak zich genooddaakt vervroegde verkiezingen uit te schrijven. Vanuit de rechtse Likoud was er een belangrijke tegenkandidaat: Ariel Sharon. Hierover volgende keer meer.

Meer lezen?

Op onze website kunt u nog 20 andere studies uit deze serie 'Ontknoping' downloaden. Kijk in het menu onder Onderwijs => Bijbelstudies.

■ COLUMN: CHRISTEL UIT ISRAËL

Geen kapsones...

Als veldleiders van de NEM bezoeken we o.a. de werkplekken van onze vrijwilligers. We speuren ook altijd naar nieuwe werkplekken. Veel van het werk dat de vrijwilligers doen gebeurt in stilte en op de achtergrond, maar is daarom voor de mensen om wie het gaat niet minder belangrijk! We nemen jullie graag mee op twee bezoeken.

In de zinderende hitte rijden we naar het 'kindergarden' project. Het is wat we in Nederland een kinderdagverblijf noemen. Binnen in het gebouw is het gelukkig koeler dankzij de airco. Zo'n 14 kinderen zijn lekker bezig, ze spelen en ravotten. Een enkel kind kruipt even weg achter de leidster. Van haar horen we hoe belangrijk het is dat deze Arabische kinderen van kleins af aan Engels leren en dat hun bijgebracht wordt ook andere mensen te respecteren. Op jonge leeftijd leren ze met elkaar samen te leven. Dat is wat deze organisatie door wil geven: ieder mens is de moeite en het respect waard! De NEM is van harte welkom om vrijwilligers te sturen. 'Goodbye', zeggen de kinderen als we weggaan.

In de bibliotheek van het verzorgingshuis waar we zijn uitgenodigd, zitten zo'n twintig Nederlands-Joodse ouderen (de oudste is 98!) die al jaren in Israël wonen. Vandaag is het een beetje bijzonder, er is een kleine voorstelling over het Amsterdam uit de tijd rond de oorlog. De een herinnert zich de patisserie, de ander Hans van de slagerij, die altijd zo aardig was om een half onsje pekelvlees thuis te bezorgen! De ouderen genieten. Na afloop is er naar goede Hollandse gewoonte koffie met koek, ingeschonken door de vrijwilligers van de NEM. Er wordt een hoofdstuk uit een boek over 'jiddisch' besproken. Voor deze ouderen is het elke week weer even thuiskomen in hun moedertaal. Ook daar leveren de vrijwilligers van de NEM hun bijdrage, zonder kapsones!

■ RUTH PENNING

Met wortel en tak

Vragenrubriek voor jongeren over Israël, de Arabische wereld en de kerk

Hoe belangrijk vinden Joden de relatie met christenen?

Het hangt ervan af aan wie je het vraagt. In de politiek is er een groep die zegt: 'De trouwste vrienden van ons land zijn de Bijbelgetrouwe christenen.' In de maatschappij is er een grote groep seculiere Joden die er geen expliciete mening over heeft. De praktische hulp in de vorm van goederen en vrijwilligerswerk wordt zeker op prijs gesteld. Sommigen zullen hun verbazing tonen en zijn oprecht nieuwsgierig naar de beweegredenen van christenen. Tegelijkertijd is er ook een kleine groep in orthodoxe hoek die erg bezorgd is over een groeiende relatie met christenen. Hun grootste angst is 'de verborgen agenda' van christenen. De geschiedenis van de kerk kent veel voorbeelden waarbij joden onder dwang moesten erkennen dat Jezus de Messias is. Zij zeggen: 'Is het doel van christenen die zeggen Israël te steunen uiteindelijk niet hetzelfde?' En dan is er natuurlijk ook de groep Messiaanse joden. Velen van hen hebben juist door de relatie met christenen Jezus als Messias leren kennen.

Heb jij ook een vraag over Israël, de Arabische wereld en de kerk? Stuur deze naar vragenrubriek@nemnieuws.nl. Wie weet staat jouw vraag wel in het volgende magazine!

Verder verdiepen?

De rubriek 'Met wortel en tak' vind je terug op onze site. Hier staan nog meer artikelen, links, verwijzingen naar boeken, enz. (Menu: Onderwijs => Met wortel en tak)

Waarom zouden christenen zich druk maken over een stuk land, als God het hart van mensen het belangrijkste vindt?

God wil ons hart, ons leven, daar is de Bijbel duidelijk over. Maar Hij wil ook dat wij in onze relatie met Hem leren zien wat Hij op zijn hart heeft. Dan zie je in de Bijbel dat God op een heel bijzondere manier over het land Israël spreekt. God noemt het in Leviticus 26:42 'zijn land'. Juist op dat stukje aarde wil God aan Israël, maar ook aan de andere volken in de wereld laten zien wie Hij is. Met de verstrooiing en de terugkeer van Israël naar het land en met de belofte dat Hij zijn Geest over hen zal uitstorten, wil God aan iedereen laten zien dat Hij heilig, vergevingsgezind en trouw is (Ezechiël 39:22-29). God kennen is niet alleen iets dat in ons hoofd of in ons hart plaatsvindt. Het heeft ook alles te maken met wat er fysiek hier op aarde gebeurt. In Israël én daarbuiten!

Studenten onderzoeken overblijfselen van een Bijbelse stad. Foto: Alfred Muller.

Agenda zomer 2011

OKTOBER

7	Sjabbat Israël Gebed
8	Nationale gebedsdag www.nationalegebedsdag.nl
15	Loofhuttenfeestviering

NOVEMBER

4	Sjabbat Israël Gebed
29	Open avond

DECEMBER

2	Sjabbat Israël Gebed
---	----------------------

JANUARI

6	Nieuwjaarsreceptie en Sjabbat Israël Gebed
---	--

Behalve de nationale gebedsdag worden alle activiteiten gehouden op ons NEM-centrum bij Voorthuizen.

Voor meer informatie over onze activiteiten zie: www.nemnieuws.nl, onder activiteiten.

Loofhuttenfeestviering op de NEM

Hartelijk welkom op ons centrum voor een viering rond het Loofhuttenfeest op zaterdagmiddag 15 oktober. Genieten van een maaltijd (zgn.

'potluck,' een ieder neemt iets mee!), zingen, kijken en luisteren naar uitleg van dit Bijbelse feest en bidden voor de vrede van Jeruzalem. Dit keer met speciaal programma voor kinderen: samen een loofhut bouwen! De toegang is vrij. Wel is er een collecte ter dekking van de onkosten. **Opgave noodzakelijk.** Zie onze website voor details.

Zo kunt ook u het werk van stichting Near East Ministry steunen en meewerken aan verzoening:

Bid mee

Bid voor het werk van de NEM in Nederland en het Midden-Oosten en voor de Vrede van Jeruzalem. Vraag de maandelijkse NEM gebedsbrieven aan.

Geef een gift

Met algemene giften sponsoren wij onderwijs- en voorlichtingsactiviteiten over Israël en het Midden-Oosten in Nederland, België en Groot-Brittannië. Giften bestemd voor ons J19-Fonds (komt van Jesaja 19) gebruiken wij voor de financiering van ons werk in het Midden-Oosten.

Nodig ons uit

Stafleden van de NEM komen graag in een jongerengroep of op een studieavond een lezing of presentatie geven. Of nodig ons uit voor een spreekbeurt op zondag voor een preek over kerk en Israël of over zending.

Laat je uitzenden

Voor drie maanden als BaanBreker, of langverband: twee jaar in Israël of minimaal vier jaar in een omliggend Arabisch land. Bijvoorbeeld als vrijwilliger in de zorg, praktisch werk of onderwijs.

Word lid van een NEM - Regiogroep

Op meer dan twintig plaatsen in Nederland zijn NEM-regiogroepen die maandelijks bij elkaar komen voor zang, Bijbelstudie en gebed voor het Midden-Oosten en voor werkers die zijn uitgezonden.

Meer weten? Kijk op onze website www.nemnieuws.nl of bel naar kantoor.
Wij staan u graag te woord!

COLOFON NEMAGAZINE

NEMMagazine is een uitgave van stichting Near East Ministry en verschijnt 4x per jaar.

Redactie: Heidi van den Brandt, Elia Zweverink, Alfred Muller, Kees Jan Rodenburg.
Eindredactie: Jedidja Fijnenberg. Stuur uw reactie naar: jedidja.fijnenberg@nemnieuws.nl
Vormgeving: Anton Sinke
Drukwerk: De Hoop Grafisch Centrum, Dordrecht

De NEM is een interkerkelijke stichting opgericht in 1963 met als doel dienstbaar te zijn aan Jood en Arabier door de verzoening in Jezus Christus en onderwijs te geven over de unieke positie van Israël onder de volken.

De NEM is lid van de Evangelische Alliantie en de Evangelische Zendingen Alliantie. De NEM is volledig afhankelijk van giften en onkostenvergoedingen en heeft de ANBI-status.

NEM Nederland

Bezoekadres: Voorthuizerweg 5, 3862 PZ Nijkerk (weg Voorthuizen-Putten, N303)
Postadres: Postbus 30, 3780 BA Voorthuizen
T: 0342 - 47 13 18
F: 0342 - 47 48 96
E: info@nemnieuws.nl
W: www.nemnieuws.nl

Facebook groepen: Reveilweken, Near East Ministry
Bank ABN-AMRO: 46.24.53.855

NEM België, contactadres

Fam. M. Wittocx, Koning Albertstraat 158, B-2800 Mechelen
T/F: 015-209422, E: michael.wittocx@telenet.be
KBC bank Mechelen, rekeningnr. 733-0101327-89

NEM UK, contact address

Ruth Youngman, 3 Stonegate Green, Leeds LS7 2TQ
T: 0113-2306491, E: ruth4nem@talktalk.net

Foto voorzijde: Jedidja Fijnenberg ISSN: 2210-7266

| NR. 7 | OKTOBER 2011

KIDS!

■ WIST JE DAT...

... 'alijah' het hebreeuwse woord is voor 'opgaan'? Het wordt gebruikt voor terugkeren naar Israël.

thuis-komen

Ben je wel eens lang van huis weg geweest? Op vakantie naar het buitenland of omdat je een poosje in het ziekenhuis moest liggen? Hoe voelde je je, toen je weer thuis kwam? Meestal is het erg fijn om weer thuis te komen, in je eigen vertrouwde omgeving.

Een groot deel van Gods volk, de Israëlieten, zijn al heel lang van huis. Zij werden door God uit hun eigen land weggestuurd, omdat zij niet wilden leven zoals God het bedoelde. Dit staat beschreven in het boek Ezechiël hoofdstuk 36. Maar God heeft in dit hoofdstuk ook beloofd dat Hij zijn volk weer terug zou brengen naar huis en dat het verwoeste land weer opgebouwd zou worden. Dat Hij het volk zou reinigen van hun zonde. Hij belooft hun ook een nieuw hart en dat Hij ze zal vullen met zijn Geest (36:24-28), zodat ze wel kunnen luisteren naar God.

De laatste jaren gebeurt dit ook echt in Israël. Steeds meer Joden keren terug naar hun thuisland, Israël. Joden uit Amerika, Rusland, Ethiopië, overal vandaan. Op dit moment keren er Joden uit India terug. Je kunt je voorstellen dat de mensen die nu terugkomen erg blij

zijn om eindelijk in hun eigen land thuis te komen. Zo zie je dat God doet wat Hij in zijn woord beloofd heeft.

■ WIST JE DAT...

...er op dit moment veel mensen uit India naar Israël komen. Dit is een groep Joodse mensen die afstammen van de stam Manasse.

Kijk eens op het YouTube kanaal van de NEM voor filmpjes en liedjes. Je vindt daar o.a. een filmpje over kinderen die alijah hebben gemaakt.
<http://www.youtube.com/user/NearEastMinistry>

Foto's: The Jewish Agency for Israel.

■ PRIJSVRAAG

De oplossing van de vorige puzzel was: 'God heeft beide gezegend'
De prijs ging naar Johanna Harmsen. Van harte gefeliciteerd!

Dit keer mag je de woorden die onderaan staan wegstrepen in de puzzel. De letters die overblijven vormen een zin. Deze zin mag je met je naam, leeftijd en adres opsturen naar kids@nemnieuws.nl. Wie weet win jij dit keer wel een mooie prijs!

T	A	B	N	E	W	U	O	B	P	O	L	N	N
V	S	I	E	T	H	I	O	P	I	E	Y	E	G
L	E	E	A	V	L	E	B	J	I	B	M	G	I
E	E	R	E	M	R	B	O	O	T	O	N	I	U
T	A	I	T	G	E	I	H	N	K	Z	E	N	T
F	B	S	H	R	E	R	J	S	A	E	M	I	G
O	E	R	D	C	O	W	I	D	A	G	O	E	E
L	K	A	N	R	E	U	U	K	E	E	K	R	I
E	E	E	A	G	H	Z	W	E	A	N	G	Z	L
B	R	L	L	T	U	I	E	E	I	E	U	O	V
N	E	Z	I	U	H	R	E	V	N	N	R	N	O
S	N	L	U	I	S	T	E	R	E	N	E	D	L
R	E	E	K	G	U	R	E	T	R	A	T	E	K
E	A	I	D	N	I	E	U	W	H	A	R	T	L

AMERIKA
BELOFTE
BIJBEL
ETHIOPIË
INDIA
LAND
NIEUWEGEEST
OPBOUWEN
TERUG
TERUGKOMEN
THUISKOMEN
VERTROUWEN
VOLK
ZONDE

BEKEREN
BEVRIJDEN
BOOT
EZECHIËL
ISRAËL
LUISTEREN
NIEUWHART
REINIGEN
TERUGKEER
THUIS
VERHUIZEN
VLIEGTUIG
ZEGENEN